

analogiam použito ustanovení obč. zákona, který v § 839. vyslovuje zásadu, že v pochybnosti mají býti podíly na společných břemenech považovány za stejné.²⁰⁾

Je-li mezi konkurenty spor o to, v jakém poměru mají k udržování vodního díla přispívati, může vodoprávní úřad, jedná-li se o práce, nesnášející odkladu, uložití jednomu konkurentu provedení těchto prací a ostatním administrativní cestou vyměřiti a na nich touže cestou vymoci konkurenční příspěvek.²¹⁾

Vyměření konkurenčních příspěvků vodoprávním úřadem jest konečné a nepodléhá jako v případě § 38. přezkoušení nálezem soudním.

Dodatečně jest ještě poznamenati, že rozhodnutí o tom, zda, za jakých podmínek a jakým obnosem mají býti nahrazeny náklady za čištění a udržování náhonu, provedené třetí osobou bez příkazu osoby k tomu povinné, patří dle ustanovení §§ 1035.—1040. a 1042. o. o. z. do kompetence soudní.²²⁾

§ 45. Ochrana břehů a pobřežních objektů na přirozených tocích vodních.

Nemá-li nikdo jiný povinnosti dle práva platné, aby přístroje a stavby zřizoval, a v způsobu dobrém zachovával, aby opatření k ochraně břehů, pozemků, stavení, silnic a železnic a jiných staveb při velřekách, řekách a potocích v skuteku uváděl, by voda škody nečinila, aneb by škoda, kterou voda činí, přestala, tedy náleží ta povinnost předem a nejprve na ty, či jsou pozemnosti a stavení, kterým škoda nastává neb nastala.

Vzejde-li tím, že ochrany zříditi se zanedbává, cizímu majetku nebezpečí, jest promeškalcům samým provésti opatření k ochraně potřebná aneb dovoliti, aby ta opatření byla provedena nákladem těch, od nichž nebezpečí se má odvarovati, k čemu sami dle §§ 66. a 67. přispívati mají.

²⁰⁾ Srov. Budw. 2891 A ai 1904.

²¹⁾ Srov. Budw. 14515 A ai 1915.

²²⁾ Srov. Budw. 676 ai 1880.

I. Předmětem ustanovení tohoto jest ochrana v zákoně vyjmenovaných objektů před škodou působenou vodou, tekoucí v přirozených korytech.

Ustanovení § 45. mají význam pouze subsidiární, t. j. nastupují teprve tehdy, není-li již jinými zákonnými předpisy vložena povinnost k ochraně objektů na bedra určitých osob. Není-li tudíž žádné takové povinnosti zákonné, aniž může ohrožený gruntovník prokázati existenci zvláštních právoplatných titulů, kde by třetí osoby byly povinny k provedení ochranných a zajišťovacích opatření před škodlivými účinky vody, zbývá jediný zákonem též přijatý důsledek, že jest věcí každého ohroženého neb poškozeného, aby si sám svůj majetek chránil. Jest tudíž zpravidla (výjimku viz níže) ponecháno vůli každého gruntovníka, chce-li ochranné zařízení provést či nikoliv.

Zákon v § 45. nevztahuje se jen na pozemky ležící v bezprostřední blízkosti přirozeného vodního toku, tedy na pozemky pobřežní v užším slova smyslu, nýbrž i na pozemky vzdálenější, pokud jsou tyto vydány nebezpečí poškození vodou.

Výrazem „řeky a potoky“ nelze rozuměti jen vodní toky většího rozsahu, nýbrž zákon v § 45. vztahuje se na veškeré přirozené toky vodní, ohraničené stálými břehy bez ohledu na to, zda toky jsou velké neb malé, trvalé neb pouze přechodné. Patří sem tudíž také odtoky srážek atmosferických a sněhu, voda přívalová a p., pokud teče určitým korytem a nevalí se volně přes pozemek.

Za ochranná opatření nutno považovati jakékoliv zařízení trvalé, sloužící k ochraně ohroženého objektu v nejširším slova smyslu. Peyrer vypočítává příkladně tato opatření: a) vlastní stavby na břehu neb v řece, které jsou určeny k tomu, aby zabránily stržení neb poškození břehu;

b) osázení břehů křovím a stromovím;

c) úprava sklonu břehu (šikmý břeh na místě kolmého);

d) zvýšení břehu, resp. vyplnění výmolů;

e) odstranění takových předmětů, které byly na břeh vyplaveny a vadí volnému toku vody (na př. vývratě);

f) zařízení a vypravení pobřežních hrází;

g) čištění a vybírání koryta říčního, odstranění do vody vybíhajících výčnělků břehu (korekce břehu);

h) zřizování údolních přehrad a úprava bystřin.

II. Kdo jest povinen ochranné tyto stavby a zařízení prováděti, není-li tu nikoho, kdo by byl dle jiných ustanovení vodního zákona (na př. §§ 21., 44. neb dle plavebních řádů pro jednotlivé splavné řeky dle § 7. vydaných) k provedení opatření těchto zavázán?

A. Na tuto otázku lze odpověděti, že povinni jsou k tomu ti, kdo právoplatně byli k tomu zavázáni.

Má-li totiž gruntovník, resp. vlastník ohroženého objektu býti zbaven starosti o provedení ochranných opatření vlastním nákladem, může u vodoprávního úřadu žádati, aby nařízeno bylo osobám, jichž speciální závazek likvidně prokáže, aby opatření ta dle obsahu a rozsahu svého závazku provedly. Je-li likvidnost těchto závazků prokázána tím, že buď povinná strana svůj závazek v tvrzeném rozsahu uznává nebo že jest závazek ten dosvědčen právoplatným listinným materiálem, nařídí vodoprávní úřad zavázané straně splnění této povinnosti a event. donucovacími prostředky provedení ochranných opatření vynutí. O podobných závazcích podrobněji promluveno bylo při výkladu § 44., pročez stačí zde pouze na výklad ten poukázati.

Jest třeba jen upozorniti na to, že z event. smluvního poměru vlastníka k pachtýři, který snad soukromoprávně se vlastníku zavázal k provedení určité ochranné stavby, plyne rovněž jen soukromoprávní nárok vlastníkův proti pachtýři, který — je-li sporný — může býti uplatňován nikoli u vodoprávního úřadu, nýbrž u řádného soudu.

B. Není-li tu likvidně prokázaných závazků třetích osob, což ve většině případů bude pravidelno (ježto likvidnost těchto bude lze těžko prokázati při rozsáhlosti a neobmezenosti předmětného závazku na rozdíl od zvláštních závazků § 44., určitě vyhraněných, omezených na udržování a čištění určitého vodního díla) nutno ponechati péči o ochranu ohrožených objektů vlastníku těchto objektů.

Zákon sice v českém textu praví, že ochrana ta jest „povinností“ vlastníkovou, ale německý text užívaje výrazu „ist

zunächst eine Angelegenheit derjenigen, welchen die bedrohten oder beschädigten Liegenschaften oder Anlagen gehören“, prohlašuje ochranu tu za záležitost vlastníka. V tomto směru rozhodl také správní soud¹⁾, že slovo „povinnost“ nutno vykládati nikoli v poměru vlastníka vůči třetí osobě, které by snad nějaké této povinnosti korespondující právo příslušelo, nýbrž jen co do otázky krytí nákladů dotčených ochranných staveb. Zákon tu chce říci, že „povinnost“ k úhradě těchto nákladů stíhá v první řadě onoho, kdo vázán jest k tomu zvláštními tituly, a není-li nikoho takového, tedy sama vlastníka pozemku, jenž se k provedení ochranných staveb odhodlal.

Povinnost vlastníka pobřežních pozemků neb přirozeného toku vodního k provedení ochranných staveb nedá se dedukovati z toho, že § 45. zařaděn jest v třetím oddílu vodního zákona, pojednávajícím o svádění a hrazení vody a že přimyká se bezprostředně k §§ 43. a 44. určité závazky vlastníků vodního díla normující. Neboť § 43. neobsahuje vůbec dispozice o tom, kdo k zařízení a udržování břehů na tekoucích vodách jest povinen, nýbrž upravuje jedině modality, jaké mají při takových zařizovacích a udržovacích pracích platiti. Následující § 44., který obsahuje subjektivní závazek k udržování a čištění kanálů, umělých náhonů a vodních užívacích děl, vztahuje se dle jasného svého znění jen na vlastníky, resp. uživatele děl a náhonů a nemůže tudíž ohledně vlastníka přirozeného toku dojíti k platnosti.²⁾

Jestliže tedy zákon prohlašuje v § 45., že provedení ochranných opatření jest záležitostí toho, komu ohrožené neb poškozené objekty patří, plyne z toho, že majitel ohroženého objektu jest také oprávněn k tomu, aby učinil účelná opatření za účelem odvrácení nebezpečí od ohrožených objektů. Jestliže § 43., který dle svého zařadění do III. oddílu vodního zákona má očividně platnosti pro zřizování ochranných staveb a opatření, nařizuje, aby díla vodní v nejširším slova smyslu byla „dělána a zachována tak, aby to nebylo něčím právům na újmu a aby, pokud možná, povodním bylo zabráněno“, nemůže tomuto právnímu obmezení býti dán při použití § 45. ten vý-

¹⁾ Srov. Budw. 550 A ai 1901.

²⁾ Srov. Budw. 6803 A ai 1909.

znam, že by od provedení ochranných prací muselo být upuštěno, kdyby stav, pracemi těmi přivoděný, jevil se ve srovnání s dosavadním stavem pro cizí práva škodlivější. Ježto zákony musí být tak vykládány, aby jednotlivá jich ustanovení si vzájemně neodporovala, musí být ustanovení § 43. vzhledem k § 45. tak vyloženo, že nesmí být zřizována taková ochranná opatření, která mají zabezpečiti vlastní majetek tím, že by škodlivé účinky vody se přesunovaly na cizí pozemek. Ve smyslu §§ 43. a 45. musí tudíž být vlastníci objektů vodou ohrožených považováni za oprávněné, aby učinili účelná opatření k cíli odvrácení nebezpečí; proti těmto opatřením může být činěna odůvodněná námitka jen tehdy, když jest prokázáno, že projektovaná ochranná opatření sama o sobě a bezprostředně jsou pro cizí majetek škodlivá, t. j. přímou příčinou poškozování cizího majetku. Nelze jim odporovati tehdy, když cizím právům vzniká škoda a újma jen z toho, že neprovedení ochranných opatření poskytovalo těmto cizím právům prospěch tím, že dosud nebyla vůbec, nebo byla pouze ve zmenšené míře vodnímu nebezpečí vystavena.³⁾

Z připojení §§ 17. a 21. k § 43., resp. z ustanovení § 42. jest ovšem jisto, že k provedení ochranných staveb jest třeba vodoprávního povolení a to ve veřejných vodách vždy, v soukromých vodách tehdy, dotýká-li se projekt cizích práv aneb má-li vliv na povahu, tok nebo výšku veřejné vody. Mimo to musí být zřízené stavby v dobrém stavu dle §§ 21. a 44. udržovány.

C. Libovůle vlastníka objektů vodou ohrožených, chce-li neb nechce-li provéstí nutná ochranná opatření, obmezena jest druhým odstavcem § 45., když zanedbáním ochrany nastává nebezpečí pro cizí majetek tím, že „jest proměškalcům samým provéstí opatření k ochraně potřebná aneb dovoliti, aby ta opatření byla provedena nákladem těch, od nichž nebezpečí se má odvarovati, k čemu sami dle §§ 66. a 67. přispívati mají.“

Prvou podmínkou použití tohoto zákonného ustanovení jest, aby opomenutím zřízení ochranných opatření vzniklo

³⁾ Srov. Budw. 3557 ai 1887.

nebezpečí pro cizí majetek, t. j. pro cizí objekty, vyjmenované v prvním odstavci § 45.

Dále musí se jednati o opatření, potřebná při vodních tocích přirozených a to o stavby na pozemku pobřežním a mimo to třeba, aby vlastníci ohrožených objektů za provedení ochranných staveb gruntovníkem u vodoprávního úřadu zažádali.

Z toho plyne, že vlastník pobřežního pozemku nemůže býti tak dlouho přidržen úřadem k tomu, aby ochranné stavby na svém pozemku provedl, dokud třetí osoby, jimž ze zanedbání ochrany vzniká pro jejich pozemky nebezpečí, nepodají předmětnou žádost a dokud tato žádost nebude uznána za odůvodněnou.⁴⁾

Je-li v konkrétním případě zjištěno, že zde jest skutečné nebezpečí pro cizí majetek, což samozřejmě odvislo bude od znaleckého posudku, nastává vlastníku pobřežního pozemku, na němž ochranná stavba neb opatření má býti provedeno, volba: buď provede vlastník nutnou stavbu sám a bude požadovati od těch, kteří za provedení stavby té žádali, poměrný příspěvek k úhradě nákladů stavebních, aneb dovolí žadatelům provésti na svém pozemku ochrannou stavbu na jejich vlastní náklad a sám dle míry svého prospěchu z této stavby k stavebnímu nákladu přispěje; v obou případech stanoven bude konkurenční příspěvek dle ustanovení §§ 66. a 67.

Dle § 45. náleží úhrada nákladu na provedení pobřežních ochranných staveb jen těm stranám, jimž patří ohrožené neb poškozené pobřežní pozemky (na nichž stavba se provádí) a těm, které naléhaly na provedení této stavby z důvodu, že jich majetek byl vystaven nebezpečí tím, že ochranné stavby zde nebylo. Rozšíření příspěvkové konkurenční povinnosti na držitele jiných nemovitostí není vůbec zněním zákona odůvodněno, i kdyby snad pro tyto nemovitosti, ležící event. v pásmu vodního nebezpečí, vznikl provedením ochranných pobřežních staveb očividný prospěch. Donucení vlastníků nemovitostí, ležících v povodňovém pásmu,

⁴⁾ Srov. Budw. 1327 A ai 1902.

kteří nežádali za provedení ochranných staveb, lze provésti jedině ustavením vodního družstva dle § 54.⁵⁾

Názor, že každý, komu ochranná stavba prospívá, měl by k nákladům jejím přispěti, ponechával by libovůli každého vlastníka pobřežního pozemku, aby své břehy chránil na účet druhých, jimž stavba ta by také prospívala.⁶⁾

Náklady ochranných staveb pobřežních hradí tudíž vlastník ohroženého pobřežního pozemku a ti účastníci, kteří u vodoprávního úřadu za donucení vlastníka pobřežního pozemku k provedení těchto staveb zažádali.

Příspěvky k nákladům rozvrhují se dle ustanovení §§ 66. a 67.

Byly-li ohrožené pozemky v úvahu přicházející ochrannou stavbou současně meliorovány, vyměří se konkurenční příspěvky dle plošného poměru zúčastněných pozemků, při čemž eventuelně, zjištěn-li u jednotlivých pozemků různý stupeň meliorační, mohou býti pozemky roztrženy v bonitní třídy.

Jedná-li se o stavby ochranné v užším slova smyslu, tedy jsou-li objekty chráněny stavbou před hrozícím nebezpečím, rozvrhne se příspěvek dle poměru docíleného prospěchu nebo odvráceného nebezpečí, nebo — nelze-li to zjistiti — dle ceny ohrožených objektů. (Viz též výklad §§ 66. a 67. na str. 250.)

Rozvržení konkurenčních příspěvků, nebylo-li docíleno smírné dohody, stane se vodoprávním úřadem nálezem, podléhajícím jen pravidelnému pořadu instančnímu s vyloučením přezkoušení řádným soudem, nebyly-li strany s rozvrhem spokojeny.

To, co řečeno bylo o zřizování ochranných opatření, platí mutatis mutandis i o udržování těchto ochranných staveb. Otázku povinnosti k udržování takových staveb nutno řešiti vždy dle § 45., nikdy ne dle § 43., třeba stavby ty jevily by se co povolená vodní díla.⁷⁾

Dodatkem třeba zmíniti se o tom, že státní meliorační fond, zřízený zákonem z 30. června 1884 č. 116 ř. z. a naposled normovaný zákonem z 19. prosince 1919 č. 21.

⁵⁾ Srov. Budw. 8515 A ai 1911.

⁶⁾ Srov. Budw. 12166 ai 1898.

⁷⁾ Srov. Budw. 2180 A.

Sb. z. a n. jest určen k podpoře podniků, jichž účelem jest chrániti vlastnictví nemovité proti škodám vodním nebo zvýšiti výnosnost pozemků odvodňováním a zavodňováním a jichž provedení jest ve prospěchu veřejném (§ 1.). Podnik má býti zvláštním zemským zákonem buď prohlášen za podnik, jenž nákladem zemským proveden býti má, nebo za podnik, jež provésti mají určité okresy, obce neb družstva vodní za příspěvní země. (§ 4.)

Z toho plyne, že příspěvky z melioračního fondu (nehledě k menším v § 12. zmíněným subvencím) mohou býti propůjčeny jen podnikům co takovým a nikoli jednotlivému konkurenčním faktoru a to jen pod tou podmínkou, že se strany země jest podnik rovněž podporován.⁸⁾

§ 46. Zřízení nuceného družstva k provedení ochranných staveb.

Bývají-li osady neb polohy (trati) opět a opět zatopeny aneb jinými škodami vodními zastíženy, ustanoví zákonodárstvo zemské v každém případě, zda-li má, nehledíc k tomu, že účastníci nesvolují opatřenu býti, by se společenstvo zřídilo, aneb zdali jiným způsobem o provedení staveb má býti pečováno, zvláště vyplacením příspěvků aneb záloh z prostředků země neb obce.

Dle §§ 43. a 45. v. z. a § 413. o. o. z. jest právem vlastníka pobřežního pozemku, aby svůj majetek provedením ochranných pobřežních staveb chránil a jest ponecháno libovůli vlastníka s výjimkou případu, uvedeného v druhém odstavci § 45., chce-li práva toho použiti či nikoliv. Jedná-li se však o ochranu celých tratí pobřežních pozemků před dravými účinky vody, resp. o ochranu před periodickými záplavami celých krajin, není předpisu zákonného o tom, který právní subjekt měl by pečovati o provedení jak krajně důležitých, tak zpravidla i velice nákladných staveb ochranných.

Stát ani země nemá k stavbám takovým zákonné povinnosti a obec může býti nanejvýš dle § 97. ob. zř. nucena k tomu, aby provedla místně policejní opatření, nutná k ochra-

⁸⁾ Srov. Budw. 9742 ai 1896.